

การศึกษา

อุตพิด

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ อธิบายว่า อุตพิด เป็นชื่อไม้ล้มลุก มีหัวชนิดหนึ่ง ดอกบานเวลาเย็น กลิ่นเหม็นเหมือนอูจจาระ ส่วนในสารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่า อุตพิด เป็นไม้ล้มลุก มีหัวใต้ดินรูปเกือบกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑.๒ เซนติเมตร ใบเป็นใบเดี่ยว แผ่นใบหยักเป็น ๓ แฉก แฉกกลางรูปไข่ ปลายแหลม ช่อดอกเป็นแท่ง อุตพิดมีถิ่นกำเนิดในเขตร้อนของทวีปเอเชีย พบขึ้นทั่วไปตามบริเวณที่ร่ม ชื้น และเย็น ในชุมชนชนบทบางแห่งใช้หัวบั้งไฟกิน ดอกกินได้ และก้านใบเมื่อลอกเปลือกออกแล้วแคงกินได้ ใช้เป็นยาสมุนไพรพื้นบ้านในประเทศเขตร้อน เช่น ประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย นอกจากนี้ ส่วนหัวยังนำมาหุงเป็นน้ำมันสำหรับใส่แผล กัดฝ้า หนอง และสมานแผล รากใช้เป็นยากระตุ้น แก้อโรคริดสีดวงทวาร ใช้เป็นยาทาแผลงูกัด และกินแก้พิษงูได้ด้วย ตำราสรรพคุณไทยเรียกหัว

อุตพิดที่หันเป็นชิ้นบางและแห้งว่า “โหระมหูรา” หรือ “โหระมะโหระ” และว่ามีสรรพคุณกัลดาดานในท้อง เช่น ดานเลือด ดานลม ดานเสมหะ จัดอยู่ในพิกัดโหราพิเศษ ซึ่งมี ๕ อย่าง ได้แก่ โหราผักกูด โหราเขาเนื้อ โหระมหูรา โหราใบกลม และโหราข้าวเหนียว

ว่าด้วยเรื่องกลิ่นเหม็นของอุตพิดนี้ มีตำนานเรื่องเล่ากันมาว่า แต่ครั้งแรกเริ่มที่มีดอกอุตพิดเกิดขึ้นในโลก กลิ่นของดอกอุตพิดหอมหวานชวนหลงใหลได้ปลื้ม กลิ่นของดอกอุตพิดนั้นหอมมาก หอมฟุ้งไปถึงสวรรค์ ทำให้เหล่าบรรดานางฟ้าที่ได้กลิ่นหอมพากันเคลิบเคลิ้มตั้งตงมन्द ดังนั้นเหล่านางฟ้าจึงพากันตามหากลิ่นหอมนั้นจนมาถึงโลกมนุษย์ และได้พบกับที่มาของกลิ่นหอมนี้คือดอกอุตพิด ยังได้เห็นความงามของดอกและกลิ่นหอมนั้นยิ่งทำให้เหล่านางฟ้าหลงใหลจนลืมกลับไปยังสวรรค์ เตือนร้อนถึงพระอินทร์และเหล่าเทวดาทั้งหลายที่เคยมีนางฟ้าปรนนิบัติจับกลุ่มทุกวันคืน พระอินทร์จึงให้เทวดามาตุลีสืบสาวราวเรื่องว่านางฟ้าหายไปไหนกันหมด พอทราบสาเหตุ พระอินทร์โกรธมาก จึงสาปให้ดอกอุตพิดมีกลิ่นเหม็นอย่างรุนแรง จนไม่เป็นที่โปรดปรานของใครที่ได้พบเห็นอีกจนถึงทุกวันนี้

อิสริยา เลหาติรานนท์